

LES VARIANTS DE LA RECENSIÓ OCCIDENTAL DE L'EVANGELI DE MARC (II) (Mc 1,16-28)

Josep RIUS-CAMPS

II. PRIMERA SECCIÓ: MC 1,16-39

La primera secció consta de cinc seqüències ordenades entorn d'un centre [A B // C \ B' A']. En el centre [C: vv. 29-31] reapareixen les dues comunitats de deixebles que Jesús acaba de cridar, temàtica de la primera seqüència [A: vv. 16-21a]: «Simó i Andreu, acompanyats de Jaume i Joan», si bé aixoplugats ara tots ells a «la casa de Simó i Andreu», on jeu prostrada «la sogra de Simó», personatges que en la darrera seqüència [A': vv. 35-39] apareixeran ja menats per un cabdill, «Simó i els seus companys». En les dues seqüències intermèdies [B // B'] no es mencionen per a res els deixebles, ans bé, d'una banda, els jueus practicants que assistien «a la sinagoga/congregació» (εἰς τὴν συναγωγὴν) [B: vv. 21b-28] i, de l'altra, «l'entera ciutat que estava congregada (ἐπισυνηγμένη) davant la (seva) porta», després que li dugueren llurs malalts i endimoniats [B': vv. 32-34]. Pel que fa a la ubicació, mentre que la de les tres seqüències centrals és la ciutat de «Cafarnaüm» –«sinagoga» [B], «la casa de Simó i Andreu» [C], «la (seva) porta» [B']–, la ubicació de la primera, «el mar de la regió de Galilea» [A], contrasta amb la de la darrera, «un/el lloc desert» [A'].

[A] Mc 1,16-21a: *Crida d'Israel*

La primera seqüència [A] consta de quatre moviments distribuïts en paral·lel sinòmic: *a b | a' b'*. En els dos primers moviments es narra la crida de la primera parella, Simó i Andreu, i llur immediata adhesió al projecte de Jesús [a b]; en els dos restants, la crida de la segona parella, Jaume i Joan, i llur consegüent resposta [a' b'].

[a] 1,16-17: *Invitació de Jesús al cercle de Simó i Andreu*

En el *primer moviment* [a] es descriu l'activitat desplegada per un primer cercle d'individus, representat per Simó i Andreu, i la crida de Jesús a posar-la al servei de l'home.

39. (V. 16) (ειδεν) Σιμωνα και Ανδρεαν TA | τον Σιμ. κ. Ανδρ. D [v.l. NR].

40. [1] (τον αδελφον) Σιμωνος TA* (S B L 565. 700. 892. 2427) | [2] τον Σιμ. TA² (A Δ f^{1.13} 1241 pm) | [3] αυτου TO* (D W Γ Θ 28. 33. 579. 1424. 2542 pm, eius d lat sy^{s.p} bo^{mss}) | [4] αυτου του Σιμ. *conf.* TO/TA² (K [l 2211] pm sy^h).

41. [1] αμφιβαλλοντας TA* (S B L 33 pc) | [2] αμφ. αμφιβληστρον TA² (A W M) | [3] p) βαλλοντας αμφιβληστρον TA³ (E² M Γ [f¹, 700. 2542] 579. 892. 1241 al) | [4] αμφιβαλλοντας τα δικτυα TO (D [Θ] f¹³ 28. 565* pc, *mittentes retias* d [latt] sy^{s.p}).

42. -ησαν γαρ (*autem* d) αλιεις-: incís parentètic (*conieci*).

39) Segons el TA, Jesús hauria «vist un tal Simó (sense art.) i Andreu, el germà de Simó» per primera vegada «tot passant al llarg del mar de Galilea»¹: es tractaria d'una informació en estil purament narratiu que el redactor Lluc hauria volgut furnir als lectors, amb l'accent posat en el personatge que ostenta el liderat (repetició del nom). L'encontre hauria estat casual, ja que Jesús no coneixia fins ara ni l'un ni l'altre ni llur parentesc. Segons el TO, en canvi, Jesús «veié en Simó (art. anafòric) i Andreu, el seu germà», a qui ja coneixia per endavant. De fet, Lluc, en remodelar aquest evangeli, anteposarà la perícopa relativa a la sogra de Simó (Lc 4,38: «entrà a la casa de Simó [i Andreu]») a la perícopa on refereix la crida dels primers deixebles (5,1ss). Segons aquesta recensió, doncs, Jesús els hauria reconegut «tot passant al llarg del mar de Galilea». L'aor. ειδεν incideix dins la duració marcada pel part. pr. παραγων, però el que hauria mogut Jesús a aturar-se i adreçar-los la invitació a seguir-lo no hauria estat simplement el fet de veure uns pescadors en acció (TA, sentit literal), sinó el de reconèixer que en Simó, en companyia del seu germà Andreu, estaven exercint una activitat proselitista, la de «pescadors que llançaven en cercle les xarxes en el mar» (TO, sentit metafòric), però que, degudament corregida («faré que vosaltres esdevingueu² pescadors d'homes»), podria ser útil per al seu projecte com a Messies d'Israel.

1. παραγω amb valor intr. «passer devant ou à coté» (Bailly), «pass by» (Bauer-Arndt-Gingrich): aquí, millor que en el sentit de «passar de llarg» (E. LOHMEYER, *Und Jesus ging vorüber*, dins *Nieuw Theologisch Tijdschrift* 23 [1934] 206-224), en el de «passar al costat/al llarg de», «beside, close to» (cf. MOULTON-HOWARD II 319). La construcció παραγων παρα + ac. (völlig singular), LOHMEYER, *Markus* 31) indica que l'acció continuada del verb en part. pr., modificada pel preverb παρ-, té un objectiu ben determinat, παρα την θαλασσαν. L'aor. ειδεν incideix dins aquesta continuïtat.

2. γενεσθαι, en el sentit propi d'«esdevenir» per oposició a «ser»: «passar d'un estat a un altre; adquirir un nou estat». La interpretació més escaient d'aquest passatge es troba en la singular invitació adreçada per Lluc, segons el còdex Beza, a Jaume i Joan: Δευτε και μη γινεσθε (imper. interruptiu) αλιεις ιχθυων· ποιησω γαρ υμας αλιεις ανθρωπων (Lc 5,10 D). Es pot consultar el meu article *Dos versiones divergentes de la llamada de los primeros discipulos (Lc 5,1-11) según D05 (d) y P75-B03 (vg)*, dins *Patrimonium fidei. Traditionsgeschichtliches Verstehen am Ende?*, *Festschrift für Magnus Löhrer und Pius-Ramon Tragan*, editat per Marinella PERRONI i Elmar SALMANN, Roma 1997, pp. 448-451.

40) El TA recalca de bon començament la figura de «Simó», amb la repetició del seu nom, «el germà de Simó» (informació del redactor); el TO, en canvi, en presentar «Andreu» com «el seu germà», amplia l'horitzó del reconeixement que va fent Jesús. Simó i Andreu descriuen una comunitat de «germans» dedicats a la pesca amb xarxes de mà (esparvers); tanmateix, tant en l'una com en l'altra recensió, Simó és el líder del grup.

41) El TA* [1] utilitza el verb *αμφιβαλλω* sense complement, complement que s'explicita en la següent variant [2], amb una clara referència a Hab 1,17: *αμφιβληστρον αυτου*, en sentit guerrer, mentre que la tercera variant [3] harmonitza amb Mt 4,18. En canvi, el TO [4] complementa el verb amb el plural articulat *τα δικτυα*, que el TA reservarà per al v. 18a (on D llegirà *αφεντες παντα*).

42) L'incís explicatiu, «-eren, en efecte, pescadors-», s'ha de considerar com un parèntesi: sense interrompre el fil del relat (*και παραγων... ειδεν... και ειπεν*), serveix per a *recalcar*, en virtut de la seva col·locació central, que no es tracta d'una activitat passatgera, sinó d'una vera i pròpia professió.

[b] 1,18: *Resposta immediata*

En el *segon moviment* [b] es comprova la resposta immediata del cercle de Simó i Andreu.

43. *κ. ευθεως* TA*/TO (A B C D W [*et statim* d]) | *και ευθως* TA² (S L Θ *pc*; NA²⁷) [*v.l.* NR].

44. [1] *αφεντες τα δικτυα* TA* (S B C L W Θ ^{f13} 28. 33. 565. 892. 1241. 1424. 2427. 2542. l 2211 *pc lat*) | [2] *αφ. τα δ. αυτων* TA² (A f¹ M f l sy sa bo^{mss}) | [3] *αφ. τα λυα 700* | [4] *αφ. παντα* TO (D, *relictis omnibus* d it).

45. *ηκολουθουν* B | *ηκολουθησαν* D *rell*; NA²⁷ [*v.l.* NR].

43) B03 utilitza quasi en exclusiva la forma *ευθως* (38x sobre 40x)³; aquí, però, i en el v. 21b se serveix de l'adverbi de qualitat *ευθεως*, en sentit *temporal* o qualitatiu. Ni l'una ni l'altra variant no han estat ressenyades en NA²⁷, per considerar que *ευθως* és la lliçó original. D05 utilitza totes dues formes, si bé reserva *ευθως* per als passatges que connoten sentit *local*.

44) El TA* [1] concreta ara que «deixaren les xarxes» (cf. Mt 4,20), «les xarxes d'ells/llurs xarxes» (var. [2], innecessari) o «els filats» (var. [3], lliçó singular). El TO [4], en canvi, diu que ho «deixaren tot» (cf. 10,28, par. Mt 19,27), incloses les xarxes mencionades suara.

45) B03 conserva una lliçó singular: «es posaren a seguir-lo» (impf. successiu a l'aor. *αφεντες*); el TO utilitza l'aor. ingressiu d'un estat de seguiment constant: «començaren a seguir-lo»⁴.

3. Vegeu *Les variants... de Mc (I)*, no. 30. S'ha de corregir, però, l'afirmació «B03 utilitza sempre la forma *ευθως* (40x)», ja que en Mc 1,18.21 B03 reté excepcionalment la forma *ευθεως*.

4. ΜΑΤΕΟΣ, *El aspecto verbal*, § 138.

[a'] 1,19-20a: *Invitació adreçada al cercle de Jaume i Joan*

En el *tercer moviment* [a'], correlatiu del primer [a], es descriu l'activitat que estan a punt de desplegar («estaven aparellant les xarxes») els components del segon cercle, constituït per Jaume i Joan, i la immediata invitació de Jesús. Correspondències: ειδεν // ειδεν; τον αδελφον (αυτου D) // τον αδελφον αυτου; αμφιβαλλοντας (τα δικτυα D) // καταρτιζοντας τα δικτυα.

46. (V. 19) προβας TA (D^{s.m.}, *progressus* d), de προβαινω «marcher en avant, s'avancer» (Bailly); «step forward, advance» (Liddel-Scott-Jones); «go forward, go on» (Zerwick) | προσβας D, de προσβαινω «marcher vers, s'avancer, s'approcher de» (Bailly); «approach» (Liddel-Scott-Jones); hàpax en el NT (no registrat per Bauer-Arndt-Gingrich) [v.l. NR].

47. -και αυτους εν τω πλοιω-, incís parentètic (*conieci*).

48. (V. 20a) και ευθως TA | κ. ευθως TO (A C D *pm M* [*et continuo* d]) | om. W Θ *al* (si bé transposen ευθως abans de αφεντες) [v.l. NR].

46) El TA no confereix intencionalitat a l'acció ulterior de Jesús, «havent progressat una mica veié...», d'acord amb el tenor narratiu del període precedent. En canvi, el TO reté un sema d'*aproximació*, «havent-se apropat una mica», connotant novament intencionalitat per part de Jesús. De fet, l'expressió «veié Jaume (sense art.), el (fill) d'en Zebedeu, i Joan, el seu germà», pressuposa conegut «en Zebedeu», almenys dels lectors; si hi afegim que «s'apropà una mica», no hi ha dubte que l'acció subsegüent de «veure» equival a un reconeixement.

47) Nou incís parentètic, correlatiu del parèntesi explicatiu del primer moviment, col·locat igualment en una posició central. και introduceix un parèntesi⁵, on es precisa que aquests dos personatges, a diferència dels dos anteriors, «eren a la barca», varada a la platja. La posició social d'aquest segon cercle és millor que la del primer: tenen una «barca», així com un «pare» i «assalariats»; llur professió és la mateixa, però, en aquest moment, no l'exerceixen: «estaven aparellant les xarxes» per a una «pesca/captura» a gran escala.

48) Vegeu *supra*, no. 43.

[b'] 1,20b-21a: *Resposta immediata i anada a Cafarnaüm*

En el *quart moviment* [b'], correlatiu del segon [b], es comprova la resposta dels components del cercle de Jaume i Joan i la direcció que emprenen ensem amb els membres de l'altre cercle, dirigint-se tots plegats cap a la ciutat de Cafarnaüm. Correspondències: και... αφεντες // και αφεντες; ηκολουθουν (B) / ηκολουθησαν (D) αυτω // ηκολουθησαν αυτω (D).

5. B.-D.-R., § 442,6(c): «καί reiht eine Erklärung zum Voraufgehenden an (...) durch eine mit και eingeführte Parenthese»; MOULTON-HOWARD II 323, en canvi, consideren tota la frase com una de les «Circumstantial clauses introduced by και».

49. (V. 20) ἀπῆλθον οπισω αὐτου TA | ἠκολουθησαν αὐτω TO (D W 1424, *secuti sunt eum d latt*).

50. (V. 21a) εἰσπορευονται TA (*ingrediuntur d*), pr. | εἰσεπορευοντο D, impf. [*v.l. NR*].

51. Καφαρναουμ TA*/TO (S B D W Δ Θ f¹³ 33. 565. 700. 2427 *pc latt sa^{mss} bo*; Or) | Καπερν- A C L f¹ M.

49) El TA no repeteix aquí, com fa el TO, l'expressió «el seguiren»⁶, ans bé reprèn la invitació feta a Simó i Andreu, «veniu darrere meu», i en comprova la posada en pràctica a propòsit de Jaume i Joan, «i se n'anaren darrere d'ell», expressions tanmateix equivalents, si bé amb diferent accent: «seguir» (lexema estàtico-dinàmic)⁷ connota més intencionalitat que «anar-se'n darrere» (lexema instantani).

50) La diferència entre el TA, pr. històric, i el TO, impf. successiu a l'aor., ambdós duratius, on es «descriu el moviment del grup fins a arribar a Cafarnaüm»⁸, reflecteix la diversa orientació de l'una i l'altra recensió, narrativa la del TA: «es dirigiren a Cafarnaüm»; teològica la del TO: «es posaren en camí cap a Cafarnaüm», indicant la primera fita del «seguiment» de Jesús. El pl. (pr./impf.) indica que no hi ha hagut canvi de subjecte i, per tant, tampoc de perícopa: els mateixos personatges que han iniciat el seguiment de Jesús (els de la primera tongada i els de la segona) són els qui es dirigeixen a Cafarnaüm⁹. No és casual que Mc obri i tanqui la seqüència amb una construcció anàloga παραγων παρα // εισπορευονται/-επορευοντο εις.

51) TA*/TO transcriuen millor l'hebreu *k^ephar nahûm*.

Mc 1,16-21a [A]

B03

[a] 16 I tot passant al llarg del mar de la regió de Galilea veié Simó i Andreu, el germà de Simó, que llançaven un filet circular en el mar –eren, en efecte, pescadors–, 17 i els digué en Jesús: «Ei! Veniu darrere meu i faré que vosaltres esdevingueu pescadors d'homes!»

[b] 18 I tot seguit que deixaren les xarxes, es posaren a seguir-lo.

[a'] 19 I havent progressat una mica, veié Jaume, el d'en Zebedeu, i Joan, el seu germà, –aquests eren a la barca– que aparellaven les xarxes, i tot seguit els va cridar.

D05

[a] 16 I tot passant al llarg del mar de la regió de Galilea veié en Simó i Andreu, el seu germà, que llançaven en cercle les xarxes en el mar –eren, en efecte, pescadors–, 17 i els digué en Jesús: «Ei! Veniu darrere meu i faré que vosaltres esdevingueu pescadors d'homes!»

[b] 18 I a l'instant, havent-ho deixat tot, començaren a seguir-lo.

[a'] 19 I havent-se apropat una mica, veié Jaume, el d'en Zebedeu, i Joan, el seu germà, –aquests eren a la barca– que aparellaven les xarxes, i a l'instant els va cridar.

6. NA²⁷ i ALAND, *Synopse*, consideren la lliçó del TO com una harmonització amb el par. Mt 4,22; Lc 5,11.

7. MATEOS, *El aspecto verbal*, § 137.

8. MATEOS-CAMACHO, *Marcos* I 123.

9. Vegeu la justificació de la delimitació de la perícopa en MATEOS-CAMACHO, *Marcos* I 123-124.

[b'] 20 I havent deixat llur pare Zebedeu a la barca en companyia dels as-salariats, se n'anaren darrere d'ell i es dirigiren a Cafarnaüm.

[b'] 20 I havent deixat llur pare Zebedeu a la barca en companyia dels as-salariats, el seguiren i es posaren en camí cap a Cafarnaüm.

[B] Mc 1,21b-28: *El fanatisme religiós de la sinagoga de Cafarnaüm*

La *segona seqüència* [B] consta de set moviments que giren entorn d'un centre *a b c // d \ c' b' a'*. En el centre es fa referència al conjur llançat per Jesús a l'esperit immund [d]. A banda i banda, es descriu la reacció airada de l'esperit immund que havia pres possessió del públic de la sinagoga abans de l'arribada de Jesús [c] // la sortida virulenta de l'esperit immund [c']. Es corresponen igualment la reacció d'estupor dels oients davant la manera d'ensenyar de Jesús [b] // l'esglai consegüent de tots els oients un cop alliberats dels mals esperits [b']. Lluc obre i tanca la seqüència [a // a'] amb dos verbs correlatius «entrar» // «sortir», fent-los precedir // seguir d'un adverbi d'immediate-ta, i amb la comprovació d'una activitat prolongada i del seu corresponent ressò.

[a] 1,21b: *Ensenyament a la sinagoga*

En el *primer moviment* [a] es comprova una nova composició de lloc (sinagoga) i de temps (dissabte immediat), l'entrada de Jesús a la sinagoga (els deixebles no seran mencionats en tota la perícopa) i l'inici del seu ensenyament (εδιδασκεν, impf. successiu a l'aor. εισελθων), ensenyament que causa gran estupor (εξεπλησσαντο, impf. concomitant) en el públic de la sinagoga.

52. κ. ευθεως TA*/TO (A B C D W Θ M [et statim d; Or^p] | και ευθυς TA² (S pc; NA²⁷) [v.l. NR].

53. [1] εισελθων εις την συναγωγην εδιδασκεν TA* (A B W f¹ [f33]. 2427 M t sy^h) | [2] εισελ. εις τ. συν. εδ. αυτους TO (D Θ 700, *ingressus in synagoga docebat eos* d lat sy^h** bo^{mss}) | [3] εδ. εις τ. συν. TA² (S[*: -ξεν] [C] L f¹³ 28. 565 pc [sy^s] sa^{mss}; Or) | [4] εις τ. συν. αυτων εδ. Δ (892, sy^p).

52) La lliçó millor atestada és ευθεως, abonada per B i D: «I el dissabte immediat»¹⁰. Tanmateix, NA²⁷ hauran considerat que ευθυς és l'original, car ni tan sols han registrat la variant.

53) La diferència entre el TA* [1] i el TO [2] radica tan sols en l'explicitació del complement per part d'aquesta recensió. TA² [3] suprimeix εισελθων i canvia l'ordre dels mots posant en relleu εδιδασκεν, per entendre que la perícopa comença ja en el v. 21a (així ho entenen també NA²⁷ i UBS⁴), mentre que la darrera var. [4] suprimeix igualment εισελθων, però manté l'ordre dels mots, fent que Jesús, al punt d'entrar, ja es distancii de «llur sinagoga» (probablement anticipa l'αυτων del v. 23a TA, omès per D d).

10. Vegeu *supra*, n. 3.

[b] 1,22: *Reacció d'estupor dels assistents a la sinagoga*

En el *segon moviment* [b] es comprova la reacció d'estupor dels assistents al servei sinagoga, colpits per la manera tan competent com Jesús ensenyava, a diferència dels lletrats.

54. -ην γαρ διδασκων αυτους (...) γραμματαις-: incís parentètic (*conieci*).

55. και ουχ (ως οι γραμματαις) TA (D^B) | ουχ TO (D* Θ, *non d it*) [v.l. NR].

54) En el TO apareix més clarament que es tracta d'un parèntesi explicatiu del mateix redactor per la repetició del complement διδασκων αυτους que ja havia explicat suara (cf. εδιδασκεν αυτους, v. 21b).

55) El TO, en ometre και, confereix més entonació a la negació ουχ (construcció asindètica, equivalent aquí al nostre signe d'admiració), confirmant que no es tracta d'una simple explicació en el si del relat, sinó d'un comentari despectiu del redactor, on explica als lectors que l'estupor del públic de la sinagoga provenia del fet que la manera d'ensenyar de Jesús, «com qui té autoritat», havia fet caure en descrèdit l'ensenyament tradicional dels lletrats que els retenia alienats (tot seguit veurem que es tractava d'una veritable possessió diabòlica).

[c] 1,23-24: *Reacció furibunda de l'esperit immund*

En el *tercer moviment* [c] es comprova, en primer lloc, la coexistència pacífica, a la sinagoga, de l'home posseït per un esperit immund i, de l'altra, la reacció aïrada d'aquest esperit davant la manera d'ensenyar de Jesús.

56. (V. 23) και ευθυς TA (S B L f¹ 33. 579. 2427 *pc co*; Or) | και TO (A C D W Θ f¹³ M, *et d latt sy*).

57. (εν τη συναγωγη) αυτων TA | om. TO (D *pc d it*) [v.l. NR].

58. ανεκραξεν TA (*exclamavit d*), d'ανακραξω | εν- D, d'εγκραξω [v.l. NR].

59. (V. 24) Εα TA² (S² A C L f¹.13 33 M sy^h; Or Cyr) | om. TA*/TO (S* B D W Θ 28*. 565. 2427. 2542 *pc latt sy^{s.p.pal} co*).

60. απολεσ απολεσαι D (*sic!*).

61. οιδα TA*/TO | οιδαμεν TA² (S L Δ 892 *bo*; Tert Or Heg Eus).

56) El TA reprèn el fil narratiu, «I tot seguit», com si es tractés d'un nou desenvolupament (així ho donen a entendre, amb un punt i a part, NA²⁷ i Aland, *Synopsis*; UBS⁴, en canvi, tan sols puntuen amb un punt i seguit). Com que l'adv. ευθυς no casa amb la duració «hi havia», hom es veu forçat a referir-lo a «començà a cridar»¹¹, no sense fer violència a la frase: και ευθυς ην... και ανεκραξεν. La duració connotada per l'impf. ην es commensuraria amb la marcada pels tres impfs. anteriors (εδιδασκεν, εξεπλησσαντο, ην... διδασκων)¹². El TO, per la seva part, descriu –ara amb detall– primerament la situació que imperava a la sinagoga *abans* de la vinguda de Jesús: «I hi

11. MATEOS-CAMACHO, *Marcos* I 137.

12. *Ibidem* I 136.

havia a la sinagoga un home posseït per un esperit immund.» Aquesta situació ancestral, que no havia estat mai qüestionada per ningú, s'hauria vist pertorbada ara per l'ensenyament de Jesús. Per això descriu, en segon lloc, la reacció airada de l'esperit immund que havia pres possessió de l'home: alarmats, en efecte, per l'autoritat amb què Jesús ensenyava, «els lletrats», que amb llur ensenyança dominaven per complet el públic de la sinagoga, haurien reaccionat violentament davant la seva manera d'ensenyar.

57) L'afegitó del pronom, «hi havia en llur sinagoga/congregació», confirma que el TA ho considera com un relat subsegüent que hauria tingut lloc en el si de la mateixa assemblea, «en llur congregació» (sentit primari). El TO, en canvi, ho considera més en abstracte, «hi havia a la sinagoga» (sentit secundari: «lloc de reunió»), referint-ho a la situació anterior a la vinguda de Jesús, que l'esperit immund conceptuarà com una intrusió.

58) Mentre el TA prefereix la forma «crida tot d'una»¹³ (cf. par. Lc 4,33; Mc 6,49; Lc 8,28; 23,18), D05 matisa que l'esperit immund «crida contra (ell)»¹⁴ (hàpax en el NT).

59) Harmonització amb el par. de Lc 4,34 TA (om. D 33 pc it vg^{mss} sy^s co; Mcion).

60) Error del copista, per dittografia. Curiosament cap corrector no l'ha raspat (cf. v. 15 βαβασιλεια).

61) «Sabem» (TA²), lliçó facilitant, sota l'influx dels pronoms de primera persona pl. ημιν i ημας. Encara que l'esperit immund parli en pl., involucrant-hi tot el públic de la sinagoga (i, en darrer terme, tot el poble d'Israel), la informació que té sobre la identitat de Jesús tan sols la posseeix ell («Sé qui ets tu»).

[d] 1,25: *L'ensenyament amb autoritat conjura l'esperit immund*

En el *moviment central* [c] es conté el conjur llançat per Jesús contra l'«esperit immund» perquè sortís de l'«home».

62. ο Ιησους (λεγων) TA | om. TO (D W b d) [v.l. NR].

63. (εξελεθε) εξ αυτου TA* (S A B C f^{1.13} M; Or) | απ αυτου TA² (L 33. 565*. 579. 700. 892. 1424. 2427. l 2211 al f) | εκ του ανθρωπου, πνευμα ακαθαρτον TO (D W [Θ 565^{mss}] *exi de homine, spirite immune* d it vg^{mss}).

62) L'explicitació del nom de «Jesús» és una lliçó facilitant, a fi de remarcar el canvi d'interlocutor i evitar així qualsevol ambigüitat.

63) En el TO el conjur és més personalitzat que en el TA, insistint-se en la distinció ja esbossada en el v. 23 entre l'«home» (ανθρωπος // εκ του ανθρωπου) i l'«esperit immund» (εν πνευματι ακαθαρτω // πνευμα ακαθαρτον): l'«home» representa el públic de la sinagoga; l'«esperit immund», la ideologia dels lletrats que havia pres possessió d'ell.

[c'] 1,26: *Sortida airada de l'esperit immund*

En el *primer moviment del tram descendent* [c'], correlatiu del tercer del tram ascendent [c], es descriu la sortida turbulenta i convulsa de l'esperit immund. Corres-

13. *Ibidem* I 137.

14. «ἐγ-κράζω (*seul. ao. 2 et pf.*) crier contre: τινί (...) ἐπί τινα (...) contre qqn» (BAILLY 572).

pondències: αν-/ενεκραξεν λεγων // φωνησαν/κραξας φωνη μεγαλη; εν πνευματι ακαθαρτω // το πνευμα το ακαθαρον; ηλθες \ \ εξηλθεν; τί // τίτίς; ημιν και σοι \ \ προς (ε)αυτους.

64. και σπαραξαν αυτον το πνευμα (- B) το ακαθαρον και φωνησαν (κραξαν A C Θ f^{1.13} M) φωνη μεγαλη εξηλθεν εξ (απ C Θ al) αυτου TA (S [B] L [Θ f^{1.13}] 33. [579]. 892. 1241. 2427 pc [M]; Or) | και εξηλθεν το πνευμα το ακαθαρον· σπαραξας αυτον και κραξας φωνη μεγαλη εξηλθεν απ αυτου TO (D [W], *et exiit spiritus inmundus discernens eum, et clamans voce magna discessit ab eo* d [e] ff²).

64) El TA ofereix un text molt polit (σπαραξαν i φωνησαν, neutre sg., concerten amb το πνευμα το ακαθαρον), perfectament construït (dos parts. coordinats + verb principal) i, a més, coherent amb la fórmula de conjur, segons la rec. alexandrina (και εξελθε εξ αυτου // και εξηλθεν εξ αυτου). El TO, en canvi, presenta una sèrie d'anomalies molt intencionades. D05 fa concertar το πνευμα το ακαθαρον (neutre sg.) amb dos parts. en masc. sg. (σπαραξας... κραξας), com havia fet igualment amb l'Esperit Sant (cf. καταβαινων d'1,10)¹⁵, insinuant també aquí el seu caràcter *personal*. La repetició, a l'inici i al terme de l'incís, del verb εξηλθεν podria semblar un doblet; de fet es tracta d'una explicació ulterior (d'aquí el punt alt/dos punts amb què ho he puntuat) de la manera com ha sortit de l'individu posseït: rugint, en comptes de callar. D'altra banda, la coherència amb la fórmula de conjur és colpidora: φιμωθητι [A] και εξελθε εκ του ανθρωπου, πνευμα ακαθαρον [B] // και εξηλθεν το πνευμα το ακαθαρον [B']: σπαραξας αυτον και κραξας φωνη μεγαλη εξηλθεν απ αυτου [A'], en forma de quiasme. L'esperit inmund que havia estat comminat a silenciar la identitat de Jesús, ha sortit cridant amb veu poderosa.

[b'] 1,27: *Esglai i desconcert dels oients*

En el *penúltim moviment* [b'], correlatiu del segon [b], es comprova una nova reacció dels assistents, ara d'esglai i desconcert per la novetat de l'ensenyament impartit per Jesús i per la seva força alliberadora. Correspondències: και εξεπλησονται // και εθαμβηθησαν/-βησαν; επι τη διδαχη αυτου // Διδαχη καινη (B) / Τις η διδαχη εκεινη η καινη (D); ως εξουσιαν εχων // κατ εξουσιαν (B) / Αυτη η εξουσια (D).

65. [1] εθαμβηθησαν TA, aor. mèdio-pass. de θαμβεομαι | [2] εθαμβησαν D, aor. act. de θαμβεω | [3] εθαυμαζον W it | [4] εθαυμασθησαν 579 [v.l. NR].

66. απαντες TA | παντες D (*omnes* d) [v.l. NR].

67. [1] αυτους TA (S B 2427) | [2] προς εαυτους TO (A C D [W] Θ f^{1.13} 33 M, *inter se* d lat; NA²⁷) | [3] προς αυτους *confl.* TA/TO (L 892. l 2211 al).

68. [1] Τι εστιν τουτο; Διδαχη καινη κατ εξουσιαν· και TA* (S B L [f¹] 33. [28. 205. 565*. 579]. 2427) | [2] Τι εστιν τουτο; Διδ. καινη αυτη, οτι κατ εξουσιαν TA² (Θ [700] geo) | [3] Τις η διδ. εκεινη η καινη; Αυτη η εξουσια, οτι και TO* (D, *Quaenam est doctrina ista nova? Haec potestas, quia et* d [it sy^s]) | [4]

15. Vegeu *Les variants... de Mc (I)*, no. 27.

Τις η διδ. εκεινη η καινη; Αυτη η εξουσιαστικη αυτου και οτι W | [5] Τι εστιν τουτο; Τις η διδ. η καινη αυτη, οτι κατ εξουσιαν... *confl.* TA/TO ([A] C Δ [f¹³] 28^c. 157. 180. 565^{ms}. 597. 892. 1006. 1010. [1071]. 1241. 1243. 1292. [1424]. 1505 *M lat sy^{p,h}. [pa¹]*; Jer).

65) La diferència entre els temps verbals emprats per B03 i D05 radica en la diferència que vigeix entre l'aor. mèdio-passiu, ingressiu d'estat («foren colpits d'esglai», TA [1]) i l'aor. actiu d'aspecte complexiu («s'esglaiaren», D [2]). Alguns testimonis «occidentals» [3] prefereixen l'impf. del verb θαυμαζω.

66) El TA és més categòric («enterament tots») que el còdex Beza («tots»).

67) Segons el TA [1], els oients «(foren colpits d'esglai), fins al punt de discutir, *ells, dient*», essent òbviament ατους el subjecte de l'inf. συζητειν; segons el TO [2], en canvi, «(s'esglaiaren), fins al punt de discutir *entre ells mateixos* (προς εαυτους) dient», construcció que imitaran alguns còdexs per conflació d'ambdues recensions.

68) El contingut de la discussió entaulada entre els oients (més clarament expressat en el TO que en el TA) es troba compilat en la versió original tant de l'una com de l'altra recensió (TA* [1] / TO* [3]) en forma de dos cors, un primer cor que *formula* la pregunta: «Què és això?» (TA) / «Quin és aquest ensenyament tan nou?» (TO), i un segon que hi respon: «Un nou ensenyament, amb autoritat» (TA) / «L'autoritat en persona» (TO). La dificultat plantejada pel fet que pregunta i resposta (no suficientment destriades pels editors i comentaristes) se succeeixen asindèticament ha donat peu a conjectures o conflacions.

[a'] 1,28: *La fama de Jesús s'estén pel territori circumdant de Galilea*

El darrer moviment [a'] es correspon amb el primer [a]. L'esdeveniment de la sinagoga de Cafarnaüm fa que la fama de Jesús s'estengui per tota la regió de Galilea. Correspondències: ευθυς/ευθεως // ευθυς; εισελθων \ \ εξηλθεν; εδιδασκεν // η ακοη αυτου, termes correlatius.

69. και εξηλθεν TA*/TO (S B C D L W Δ Θ 33. [579]. 700. 892. 1241. 1424. 2427. 2542 *al bo*) | εξ. δε A f^{1,13} *M f sy^h*.

70. ευθυς πανταχου TA ([S²] B C L f¹³ 892. 2427 *pc sa^{mss} bo^{pt}*) | ευθυς TO (A D *M lat sy^{p,h}*) | om. S* Θ f¹ 28. 33. 565. 700. 1241. 1424. 2542 *al c ff² r¹ sy^s bo^{mss}*.

69) Ambdues recensions coincideixen a coordinar els dos darrers moviments amb el típic και marcà. Alguns testimonis prefereixen d'encapçalar el nou moviment amb la partícula δε, marcant una disjunció, quan el que Marc vol remarcar amb el και paratàctic és una consecutiva.

70) Ambdues recensions utilitzen l'adverbi en sentit local, «dret», si bé B03 el recolza amb un segon adverbi, «dret arreu». Una sèrie de testimonis, entre ells la versió original del còdex Sinàtic, ometen l'un i l'altre adverbis.

Mc 1,21b-28 [B]

B03

[a] 21b I el dissabte immediat, havent entrat a la sinagoga, es posà a ensenyar.

[b] 22 I estaven colpits d'estupor pel seu ensenyament. (Els estava, en efecte, ensenyant com qui té autoritat, i no com els lletrats.)

[c] 23 I tot seguit, hi havia en llur congregació un home posseït per un esperit immund, i començà a cridar 24 dient: «Què hi ha en comú entre nosaltres i tu, Jesús Natzarè? Has vingut a perdre'ns? Sé qui ets tu: El Consagrat per Déu.»

[d] 25 I el conjurà en Jesús dient: «Calla i surt d'ell!»

[c'] 26 I retorçant-lo l'esperit immund i vociferant amb veu poderosa sortí d'ell.

[b'] 27 I foren colpits d'esglai enterament tots, fins al punt de discutir, ells, dient: «Què és això?» «Un nou ensenyament, amb autoritat, que a més als esperits immunds commina i l'obeeixen!»

[a'] 28 I sortí la seva fama dret arreu, a tot l'entorn de la regió de Galilea.

D05

[a] 21b I el dissabte immediat, havent entrat a la sinagoga, es posà a ensenyar-los.

[b] 22 I estaven colpits d'estupor pel seu ensenyament. (Els estava, en efecte, ensenyant com qui té autoritat: no com els lletrats!)

[c] 23 I hi havia a la sinagoga un home posseït per un esperit immund, i començà a cridar contra ell 24 dient: «Què hi ha en comú entre nosaltres i tu, Jesús Natzarè? Has vingut a perdre'ns? Sé qui ets tu: El Consagrat per Déu.»

[d] 25 I el conjurà dient: «Calla i surt de l'home, esperit immund!»

[c'] 26 I sortí l'esperit immund: retorçant-lo i cridant amb veu poderosa sortí fora d'ell.

[b'] 27 I s'esglaiaren tots, fins al punt de discutir entre ells mateixos dient: «Quin és aquest ensenyament tan nou?» «L'autoritat personificada, que àdhuc als esperits commina i l'obeeixen!»

[a'] 28 I sortí la seva fama dret a tot l'entorn de la regió de Galilea.

Josep RIUS-CAMPS

Església de Sant Pere de Reixac

Apartat 41

E-08110 MONTCADA I REIXAC (Barcelona)